

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องความคิดเห็นของสมาชิกต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดตราด เป็นการศึกษาเพื่อทำให้เข้าใจถึงสภาพการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และมีแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของอำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ความคิดเห็นของสมาชิกต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรซึ่งเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมืองตราด ที่ขอจดทะเบียนและได้รับการอนุมัติแล้ว ตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 2548 ถึงวันที่ 30 มกราคม 2551 จำนวน 42 กลุ่ม มีสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจำนวนทั้งหมด 419 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane จำนวน 138 ราย แล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (arithmetic mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum)

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

สถานภาพทางสังคมของสมาชิก พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกือบสองในสามเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 46.8 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าสองในสามเล็กน้อยมีสถานภาพเป็นสมาชิกทั่วไป สมาชิกคนหนึ่งเป็นสามเล็กน้อยเป็นสมาชิกของ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และสมาชิกเกือบหนึ่งในสามเคยผ่านการอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

สถานภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิก พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกือบสามในสี่ทำงานด้านการเกษตร มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.9 ราย มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.7 ราย มีรายได้ครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 147,247.10 บาท โดยส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 100,001-150,000 บาท สมาชิกเกือบทั้งหมดมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง สมาชิกมีหนี้สินเฉลี่ย 67,202.90 บาท โดยเกือบหนึ่งในสี่มีหนี้สินน้อยกว่า 50,000 บาท โดยสมาชิกเกือบหนึ่งในสาม มีแหล่งหนี้สินมาจาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สมาชิกเกือบทั้งหมดถือหุ้นในกลุ่ม โดยมากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อยมีหุ้นไม่เกิน 20 หุ้น สมาชิกเกือบครึ่งหนึ่งมีจำนวนเงินหุ้นไม่เกิน 1,000 บาท สมาชิกหนึ่งในสามได้รับเงินปันผลไม่เกิน 500 บาท และเกือบครึ่งหนึ่งมีเกณฑ์การรับเงินปันผลโดยคิดตามจำนวนหุ้น

1.3.2 ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

จำนวน 4 ด้าน โดยภาพรวมพบว่า สมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยในระดับปานกลางเหมือนกันทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวม สมาชิกที่เป็นตัวแทน และสมาชิกโดยรวมของวิสาหกิจชุมชนเห็นด้วยกับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ในระดับปานกลาง แต่สมาชิกทั่วไปเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละประเด็น ได้แก่

(1) การวางแผนดำเนินงาน โดยภาพรวม ทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยกับการวางแผนดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ใน 12 ประเด็นย่อย สมาชิกที่เป็นตัวแทน เห็นด้วยปานกลางทุกประเด็น แต่สมาชิกทั่วไปเห็นด้วยปานกลางใน 10 ประเด็นย่อย ยกเว้น 2 ประเด็นย่อย เรื่อง มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือข้อบังคับอย่างเคร่งครัด และการแบ่งบทบาทหน้าที่ตามโครงสร้างการบริหารงานกลุ่มมีความเหมาะสม เห็นด้วยในระดับมาก ส่วนสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยในระดับปานกลางใน 11 ประเด็นย่อย ยกเว้นประเด็นย่อย เรื่องการแบ่งบทบาทหน้าที่ตามโครงสร้างการบริหารงานกลุ่มมีความเหมาะสม เห็นด้วยในระดับมาก

(2) การบริหารจัดการคณะกรรมการ โดยภาพรวม สมาชิกที่เป็นตัวแทน เห็นด้วยในระดับปานกลาง ส่วนสมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยกับการบริหารจัดการในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ใน 5 ประเด็นย่อย สมาชิกที่เป็นตัวแทน เห็นด้วยในระดับปานกลางใน 3 ประเด็นย่อย แต่เห็นด้วยในระดับมากใน 2 ประเด็นย่อย เรื่องมี

วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการด้วยความโปร่งใสและยุติธรรม และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการอย่างเหมาะสม ทั้งสมาชิกทั่วไปและสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยในระดับมากใน 4 ประเด็นย่อย และเห็นด้วยในระดับปานกลาง ในประเด็นย่อยเรื่อง คณะกรรมการมีการพัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอ เช่นเดียวกัน

(3) การบริหารจัดการสมาชิก โดยภาพรวม ทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยกับการบริหารจัดการสมาชิก ในระดับปานกลาง ส่วนสมาชิกทั่วไปเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ใน 6 ประเด็นย่อย สมาชิกที่เป็นตัวแทน เห็นด้วยในระดับปานกลางใน 5 ประเด็นย่อย แต่เห็นด้วยมากในประเด็นเรื่อง มีการแบ่งหน้าที่ให้กับสมาชิกทุกคนตามความสามารถ สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยในระดับปานกลาง เหมือนกัน ใน 3 ประเด็นย่อย แต่เห็นด้วยในระดับมากใน 3 ประเด็นย่อย เรื่อง มีการแบ่งหน้าที่ให้กับสมาชิกทุกคนตามความสามารถ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้กับสมาชิกทุกคนอย่างชัดเจน และสมาชิกทุกคนสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วน

(4) การจัดสรรผลประโยชน์ โดยภาพรวม ทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยกับการจัดสรรผลประโยชน์ ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ใน 4 ประเด็นย่อย สมาชิกที่เป็นตัวแทนเห็นด้วยในระดับปานกลางทั้ง 4 ประเด็นย่อย ส่วนสมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยในระดับปานกลาง ใน 3 ประเด็นย่อย แต่เห็นด้วยในระดับมากในเรื่อง สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงในการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน

(5) การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร โดยภาพรวม สมาชิกที่เป็นตัวแทน และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยกับการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลาง ส่วนสมาชิกทั่วไปเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ใน 5 ประเด็นย่อย สมาชิกที่เป็นตัวแทน เห็นด้วยในระดับปานกลางทั้ง 5 ประเด็นย่อย สมาชิกทั่วไปเห็นด้วยในระดับมากทั้ง 5 ประเด็นย่อย ส่วนสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยในระดับปานกลางใน 3 ประเด็นย่อย และเห็นด้วยมากใน 2 ประเด็นย่อย เรื่อง มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกอย่างทั่วถึง และการจัดเก็บความรู้และข้อมูลข่าวสารเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ชนรุ่นหลัง

(6) การประเมินผล โดยภาพรวม สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยกับประเมินผลในระดับมาก ส่วนสมาชิกที่เป็นตัวแทนเห็นด้วยในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ใน 7 ประเด็นย่อย สมาชิกที่เป็นตัวแทน เห็นด้วยในระดับปานกลางทั้ง 7 ประเด็นย่อย สมาชิกทั่วไป เห็นด้วยในระดับมากทั้ง 7 ประเด็นย่อย ส่วนสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยในระดับปานกลาง 3 ประเด็นย่อย และเห็นด้วยมากใน 4 ประเด็นย่อย เรื่อง มีการกำหนดให้

มีการประชุมประจำปีเพื่อประเมินศักยภาพร่วมกัน สมาชิกสามารถประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการได้ตามความเป็นจริง มีการกำหนดให้มีการประชุมประจำปีเพื่อทบทวนผลการดำเนินงานร่วมกัน มีการปรับปรุงเพื่อแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานร่วมกัน

2. **ด้านการผลิต** โดยภาพรวม ทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยกับการดำเนินงานด้านการผลิตในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ใน 2 ประเด็น ได้แก่

(1) **กระบวนการผลิต** โดยภาพรวม สมาชิกที่เป็นตัวแทน เห็นด้วยกับกระบวนการผลิตในระดับปานกลาง ส่วนสมาชิกทั่วไปและสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละประเด็น พบว่า ใน 10 ประเด็นย่อย สมาชิกที่เป็นตัวแทนเห็นด้วยในระดับปานกลางทั้ง 9 ประเด็นย่อย แต่เห็นด้วยมากในประเด็นเรื่อง มีการนำความรู้พื้นบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในกระบวนการผลิตอย่างเหมาะสม ส่วนสมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยในระดับมากทั้ง 8 ประเด็นย่อย แต่เห็นด้วยปานกลางใน 2 ประเด็นย่อยเรื่อง มีทำเลที่ตั้งของแหล่งผลิตสินค้าหรือบริการที่เหมาะสม และมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิต

(2) **การจัดการผลผลิต** โดยภาพรวมทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยกับการจัดการผลผลิต ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละประเด็น พบว่าใน 5 ประเด็นย่อย ทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยในระดับปานกลางเกือบทุกประเด็นย่อย ยกเว้น สมาชิกทั่วไป เห็นด้วยในระดับมากในเรื่อง มีการพัฒนาวิธีการผลิตทำให้สามารถผลิตสินค้าได้หลากหลายชนิดยิ่งขึ้น

3. **ด้านการตลาด** โดยภาพรวม ทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยกับการดำเนินงานด้านการตลาดในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ใน 2 ประเด็น ได้แก่

(1) **การตลาด** โดยภาพรวม สมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยกับการดำเนินงานด้านการตลาด ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายละเอียดใน 5 ประเด็นย่อยพบว่า ทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยในระดับปานกลางเกือบทุกประเด็นย่อย ยกเว้น สมาชิกทั่วไป เห็นด้วยในระดับมากในเรื่อง มีวิธีการกำหนดราคาสินค้าโดยเทียบกับสินค้าคู่แข่ง

(2) **การส่งเสริมการตลาด** โดยภาพรวม สมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยกับการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการตลาด ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดใน 6 ประเด็นย่อย พบว่า ทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป

และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยในระดับปานกลางเกือบทุกประเด็นย่อย ยกเว้น สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยในระดับมากเรื่อง มีการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมการตลาด

4. ด้านการเงิน โดยภาพรวม ทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยกับการดำเนินงานด้านการเงิน ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ใน 2 ประเด็น ได้แก่

(1) การระดมทุน โดยภาพรวม สมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยกับการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการตลาด ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดใน 5 ประเด็นย่อย พบว่า สมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยในระดับปานกลางเกือบทุกประเด็น ส่วนประเด็นที่เห็นด้วยในระดับน้อยคือ เรื่องมีการกู้ยืมเงินจากแหล่งทุนภายนอก และสมาชิกที่เป็นตัวแทนเห็นด้วยในระดับน้อย เรื่องได้รับการช่วยเหลือด้านแหล่งเงินทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนสมาชิกทั่วไปและสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยในระดับมากเรื่อง มีการประมาณการจำนวนทุนที่ต้องใช้ในการผลิตอย่างเหมาะสม

(2) ระบบบัญชีการเงิน โดยภาพรวมสมาชิกที่เป็นตัวแทนเห็นด้วยกับระบบบัญชีการเงินในระดับปานกลาง สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดใน 6 ประเด็นย่อย พบว่า สมาชิกที่เป็นตัวแทน เห็นด้วยในระดับปานกลางเกือบทุกประเด็น ส่วนประเด็นที่เห็นด้วยในระดับมาก คือเรื่องมีการตรวจสอบรายงานการเงินประจำป้อย่างสม่ำเสมอ ทั้งสมาชิกทั่วไปและสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยในระดับมากเกือบทุกประเด็น แต่สมาชิกโดยรวมเห็นด้วยในระดับปานกลางใน 2 ประเด็นเรื่อง มีการตรวจสอบรายงานการเงินประจำเดือนอย่างสม่ำเสมอ และมีการลงบัญชีรายรับรายจ่ายและการปิดบัญชีประจำวันอย่างสม่ำเสมอ

1.3.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

1. ด้านการบริหารจัดการ

ประเด็นการวางแผนการดำเนินงาน สมาชิกมากกว่าหนึ่งในสาม ระบุว่าวิสาหกิจชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกมีปัญหาเรื่อง การวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มไม่ชัดเจน และรองลงมามีปัญหาเรื่อง กลุ่มขาดความรู้ด้านการวางแผนการดำเนินงานที่ถูกต้อง และไม่มีการจัดโครงสร้างและหน้าที่หลักอย่างชัดเจน ตามลำดับ

ประเด็นคณะกรรมการ สมาชิกมากกว่าหนึ่งในสาม ระบุว่าวิสาหกิจชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกมีปัญหา เรื่องคณะกรรมการขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน และรองลงมามีปัญหาเรื่องคณะกรรมการขาดความกระตือรือร้นในการบริหารงานของกลุ่ม

ประเด็นสมาชิก สมาชิกมากกว่าหนึ่งในสามระบุว่าวิสาหกิจชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกมีปัญหาในเรื่องขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม รองลงมามีปัญหาเรื่องสมาชิกมีความขัดแย้งทางความคิดในการดำเนินงาน

ประเด็นการจัดสรรผลประโยชน์ สมาชิกเกือบหนึ่งในสามระบุว่าวิสาหกิจชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกมีปัญหาเรื่องวิธีการจัดสรรผลประโยชน์ไม่แน่นอน รองลงมา มีปัญหาเรื่องค่าตอบแทนในการทำงานไม่แน่นอน

ประเด็นการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร สมาชิกเกือบหนึ่งในสามระบุว่าวิสาหกิจชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกมีปัญหาเรื่องไม่มีการนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน รองลงมามีปัญหาเรื่องการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกไม่ทั่วถึง

ประเด็นการประเมินผล สมาชิกจำนวนน้อยระบุว่าวิสาหกิจชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกมีปัญหาในเรื่องหลังจากการประเมินขาดการปรับปรุงแก้ไข รองลงมามีปัญหาเรื่องขาดการประเมินผลการดำเนินงานประจำปี และขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการประเมินผลตามลำดับ

2. **ด้านการผลิต** สมาชิกมากกว่าหนึ่งในสาม ระบุว่าวิสาหกิจชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกมีปัญหาเรื่องการผลิตสินค้าไม่ต่อเนื่อง รองลงมามีปัญหาเรื่องขาดการวางแผนการจัดการผลผลิตที่ต่อเนื่อง เกือบหนึ่งในสามระบุว่าวิสาหกิจชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกมีปัญหาเรื่องขั้นตอนกระบวนการผลิตไม่ชัดเจน รองลงมามีปัญหาเรื่องขาดการป้องกันความผิดพลาดในกระบวนการผลิต

3. **ด้านการตลาด** สมาชิกมากกว่าหนึ่งในสามเล็กน้อยระบุว่าวิสาหกิจชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกมีปัญหาเรื่องขาดการวิเคราะห์ทิศทางการตลาดของสินค้า รองลงมามีปัญหาเรื่องขาดการประชาสัมพันธ์สินค้า หนึ่งในสามระบุว่าวิสาหกิจชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกมีปัญหาเรื่องขาดการเชื่อมโยงการตลาดของสินค้า รองลงมาระบุว่าวิสาหกิจชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกมีปัญหาเรื่องขาดการสำรวจความต้องการของลูกค้า

4. **ด้านการเงิน** สมาชิกเกือบครึ่งหนึ่ง ระบุว่าวิสาหกิจชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกมีปัญหาเรื่องขาดการระดมเงินทุนเพิ่มเติม รองลงมาระบุว่าวิสาหกิจชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกมีปัญหาเรื่องสมาชิกไม่ทราบสถานะทางการเงินของกลุ่ม ส่วนน้อยระบุว่าวิสาหกิจชุมชนที่ตนเป็น

สมาชิกมีปัญหาเรื่องการจดบัญชีไม่สม่ำเสมอ และขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

1. ด้านการบริหารจัดการ

ประเด็นของการวางแผนการดำเนินงาน สมาชิกเกือบสามในห้า ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการถ่ายทอดแผนชี้แจงและแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างความเข้าใจ มากกว่าครึ่งเล็กน้อยให้ข้อเสนอแนะว่าควรจัดโครงสร้างหลักและแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ตามลำดับ

ประเด็นของคณะกรรมการ สมาชิกมากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อย ให้ข้อเสนอแนะว่าควรปรับปรุงคณะกรรมการเมื่อครบวาระตามที่กำหนด มากกว่าสองในห้าเล็กน้อย ให้ข้อเสนอแนะว่าควรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้นำ

ประเด็นของสมาชิก สมาชิกเกือบสองในสาม ให้ข้อเสนอแนะว่าควรปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อยให้ข้อเสนอแนะว่าควรพัฒนาศักยภาพของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นการจัดสรรผลประโยชน์ สมาชิกมากกว่าหนึ่งในสาม ให้ข้อเสนอแนะว่าควรกำหนดวิธีการจัดสรรผลประโยชน์ที่ชัดเจน หนึ่งในสามให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการกำหนดค่าตอบแทนการทำงานร่วมกัน

ประเด็นการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร สมาชิกเกือบครึ่งหนึ่ง ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการนำความรู้หรือเทคโนโลยีใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มากกว่าหนึ่งในสามเล็กน้อยให้ข้อเสนอแนะว่าควรกำหนดให้มีการประชุมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลให้กับสมาชิกทุกคน

ประเด็นการประเมินผล วิสาหกิจชุมชนเกือบครึ่งหนึ่ง ให้ข้อเสนอแนะว่าควรนำปัญหาส่วนใหญ่ที่พบมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง มากกว่าหนึ่งในสามเล็กน้อย ให้เสนอแนะว่าควรกำหนดให้ประเมินผลการดำเนินงานประจำปีร่วมกัน

2. ด้านการผลิต สมาชิกมากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อย ให้ข้อเสนอแนะว่าควรกระจายผลผลิตออกสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอ มากกว่าหนึ่งในสาม ให้ข้อเสนอแนะว่าควรติดตามปริมาณผลผลิตที่คงเหลืออย่างสม่ำเสมอ ควรมีการควบคุมกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน และควรจัดทำขั้นตอนกระบวนการผลิตพร้อมมีภาพประกอบที่ชัดเจน ตามลำดับ

3. ด้านการตลาด สมาชิกเกือบครึ่งหนึ่งให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการเชื่อมโยงตลาดสินค้าทั้งภายในและภายนอกชุมชนอย่างทั่วถึง มากกว่าหนึ่งในสามควรมีการวิเคราะห์และกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง ควรร่วมจัดแสดงสินค้าในงานสำคัญต่างๆเพื่อการ

ประชาสัมพันธ์สินค้าอย่างต่อเนื่อง และควรนำข้อมูลความต้องการของลูกค้ามาพัฒนาสินค้าอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ

4. ด้านการเงิน สมาชิกเกินครึ่งเล็กน้อย ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรเปิดเผยข้อมูลการเงิน หรือแจกเป็นเอกสารให้กับสมาชิก ครึ่งหนึ่งให้ข้อเสนอแนะว่าควรเปิดโอกาสให้มีการเพิ่มหุ้น ประจำปี เกือบครึ่งหนึ่งให้ข้อเสนอแนะว่าควรเปิดรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เกือบหนึ่งในสามให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการจัดบันทึกทุกครั้งเมื่อมีการรับจ่ายเงิน

5. ด้านอื่นๆ สมาชิกที่ให้ข้อมูล ให้ข้อเสนอแนะว่าควรสนับสนุนในเรื่องปัจจัยในการผลิตต่างๆ รองลงมา เสนอแนะว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง และกระบวนการผลิตควรให้ความสำคัญกับการรักษาสภาพแวดล้อม ตามลำดับ

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก ความคิดเห็นของสมาชิก เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มีสิ่งที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

2.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัยแสดงว่า สมาชิกเกือบสองในสามเป็นเพศหญิง ใกล้เคียงกับ ผลการวิจัยของสุมิตรา อภิชัย (2549: 59) ที่พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เนื่องจากลักษณะการก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่พัฒนามาจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สมาชิกมีอายุเฉลี่ย 46.8 ปี ซึ่งจะเห็นได้ว่าอายุค่อนข้างมาก สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ รัชพล ภัทรคุลย์พิทักษ์ (2548: 97) ที่พบว่า สมาชิกมีอายุเฉลี่ย 45.7 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเริงจิตร์ พรหมสิด (2549: 34) ที่พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคืออาชีพทางการเกษตรซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุมิตรา อภิชัย (2549: 59) ที่พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จำนวนแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ยครัวเรือนละ 2.7 ราย เป็นลักษณะของครอบครัว เชิงเดี่ยวแนวโน้มแรงงานภาคการเกษตรน้อยลง และโดยมากมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง สถานภาพในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นสมาชิกทั่วไป เกือบหนึ่งในสาม เคยผ่านการอบรม หลักสูตรเกี่ยวกับ การจัดการธุรกิจชุมชน หลักสูตรการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ประกอบการ หลักสูตรการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ การจัดการสินค้าและการตลาด ซึ่งสอดคล้องกับ

ผลการวิจัยของสุมิตรา อภิชัย (2549: 60) ที่พบว่าสมาชิกส่วนมากเคยเข้าร่วมการฝึกอบรมด้านการจัดธุรกิจ หรือด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง มีรายได้ต่ำสุดต่อปี 50,000 บาท สูงสุด 1,000,000 บาท มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้มาก ทำให้มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 147,247.10 บาท/ปี โดยเฉลี่ยมีหนี้สินครัวเรือนละ 67,202.90 บาท ซึ่งแหล่งหนี้สินส่วนมากคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และสหกรณ์การเกษตร สมาชิกเกือบทั้งหมด มีหุ้นในกลุ่ม โดยส่วนมากมีหุ้นจำนวนไม่เกิน 20 หุ้น สมาชิกเกือบครึ่งหนึ่งมีมูลค่าหุ้นที่ถือ ไม่เกิน 1,000 บาท สมาชิกหนึ่งในสามได้รับเงินปันผล ไม่เกิน 500 บาท กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกือบครึ่งหนึ่ง มีเกณฑ์การให้เงินปันผลโดยคิดตามจำนวนหุ้น

2.2 การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

โดยภาพรวม ทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไปและสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยในระดับปานกลางกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า

1) ด้านการบริหารจัดการ

โดยภาพรวมสมาชิกทั่วไปเห็นด้วยกับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก ในขณะที่สมาชิกที่เป็นตัวแทนและสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากสมาชิกทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการอย่างครบถ้วน น้อยกว่าสมาชิกที่เป็นตัวแทน หรืออาจมาจากความเข้าใจในการบริหารงานที่ไม่ตรงกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัฐพล ภัทรกุลพิทักษ์ (2548:62) ที่พบว่า การดำเนินงานของคณะกรรมการโดยส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานตามความรู้สึกของคนทำงาน แต่คณะกรรมการมองข้ามปัจจัยบางอย่างที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานกลุ่ม เป็นผลทำให้สมาชิกกลุ่มบางส่วนมีความเข้าใจรูปแบบการดำเนินงานคลาดเคลื่อน เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ใน 6 ประเด็น ได้แก่

(1) การวางแผนดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวมสมาชิกที่เป็นตัวแทนสมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยกับการวางแผนการดำเนินงานในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมด้านการวางแผนดำเนินงานในทุกประเด็นย่อย เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุมิตรา อภิชัย (2549:64) ที่พบว่า การจัดทำแผนเป็นสิ่งสำคัญ ผู้นำกลุ่มต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากแผนจะแสดงถึงข้อมูลการปฏิบัติงานในอนาคตของกลุ่ม เป็นการแสดงข้อมูลเชิงวิเคราะห์ให้เห็นถึงโอกาสที่ธุรกิจจะประสบความสำเร็จได้ โดยสมาชิกกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนร่วมกัน

(2) การบริหารจัดการคณะกรรมการ โดยภาพรวมสมาชิกทั่วไปและสมาชิก

โดยรวมเห็นด้วยกับการบริหารจัดการคณะกรรมการในระดับมาก ส่วนสมาชิกที่เป็นตัวแทนเห็นด้วยในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่ากลุ่มต้องได้รับการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการคณะกรรมการ ในประเด็นที่สมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยในระดับปานกลาง โดยการพัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พชรินทร์ งามสวัสดิ์ (2547:115) ที่พบว่า ผู้นำกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านกึ่งปลา ได้รับการฝึกอบรมต่างๆอยู่เสมอ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัฐพล ภัทรดุลพิทักษ์ (2548:59) ที่พบว่า ส่วนใหญ่แล้วโอกาสในการได้รับการอบรมจะเป็นสมาชิกที่รับหน้าที่เป็นคณะกรรมการกลุ่ม จะเป็นการพัฒนาในส่วนของการบริหารจัดการกลุ่ม

(3) การบริหารจัดการสมาชิก โดยภาพรวมสมาชิกที่เป็นตัวแทน และสมาชิก

โดยรวมเห็นด้วยกับการดำเนินการด้านการบริหารจัดการสมาชิกในระดับปานกลาง ส่วนสมาชิกทั่วไปเห็นด้วยในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องได้รับการปรับปรุงและพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นสมาชิกเห็นด้วยในระดับปานกลางเหมือนกันทั้งหมด ได้แก่ การจัดการฝึกสอนการปฏิบัติงานที่ถูกต้องให้กับสมาชิก การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้กับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของรัฐพล ภัทรดุลพิทักษ์ (2548:58) ที่กล่าวว่าในระยะเริ่มแรกของการดำเนินงานกลุ่มสมาชิกได้รับการฝึกทักษะในการผลิตจากศูนย์วิจัยพืชไร่ขอนแก่น เมื่อสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆสมาชิกที่ได้รับการฝึกทักษะการผลิตแล้วก็จะดำเนินการถ่ายทอดให้แก่สมาชิกรายอื่นในกลุ่มต่อ

(4) การจัดสรรผลประโยชน์ โดยภาพรวมสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป

และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยกับการดำเนินงานด้านการจัดสรรผลประโยชน์ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่ากลุ่มต้องได้รับการปรับปรุงและพัฒนาทั้งในเรื่องของ รูปแบบของการจัดสรรผลประโยชน์ให้มีความเหมาะสม ทั้งในรูปแบบของเงินปันผล สวัสดิการต่างๆ และการแบ่งปันผลประโยชน์ส่วนหนึ่งให้กับชุมชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของรัฐพล ภัทรดุลพิทักษ์ (2548:54) ซึ่งพบว่า การให้ผลตอบแทนของสมาชิกกลุ่ม นอกเหนือจากค่าตอบแทนในการดำเนินการจากที่สมาชิกรับส่งผลิตภัณฑ์ และจ่ายค่าตอบแทนทุกวันที่ 7 ของเดือนแล้วนั้น ในรอบปีหลังจากสรุปรายได้ และค่าใช้จ่ายประจำปีแล้วกลุ่มยังมีการจัดสรรเงินปันผลจากกำไรให้แก่สมาชิกตามสัดส่วนที่ถือหุ้น

(5) การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร โดยภาพรวมสมาชิกที่เป็นตัวแทน และ

สมาชิกโดยรวมเห็นด้วยในระดับปานกลาง ส่วนสมาชิกทั่วไปเห็นด้วยในระดับมาก แสดงให้เห็น

ว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญและจำเป็นสำหรับการพัฒนากลุ่ม เช่นเดียวกับการศึกษาของ วิทยา จันทะศรีวงศ์ (2547 : 78) ที่พบว่า กลุ่มต้องมีการติดต่อกับ สมาชิกอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ มีการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้นำ สมาชิกและระหว่างกลุ่ม บุคคล หรือองค์กรภายนอกที่นำความรู้หรือข่าวสารใหม่ๆมาแลกเปลี่ยนและสามารถนำไปใช้ได้กับกลุ่ม

(6) การประเมินผล โดยภาพรวมสมาชิกที่เป็นตัวแทนเห็นด้วยกับการดำเนินงานด้านการประเมินผลในระดับปานกลาง ส่วนสมาชิกทั่วไปและสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ากลุ่มต้องได้รับการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานด้านการประเมินผลให้ดียิ่งขึ้น ทั้งในเรื่องของการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกตามกำหนด สมาชิกสามารถประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการได้ตามความเป็นจริง การประชุมเพื่อประเมินศักยภาพประจำปีร่วมกัน การประชุมประจำปีเพื่อทบทวนผลการดำเนินงานร่วมกัน การปรับปรุงเพื่อแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานร่วมกัน การกำหนดแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มร่วมกัน

2) ด้านการผลิต

โดยภาพรวม ทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยกับการดำเนินงานด้านการผลิตในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า

(1) กระบวนการผลิต โดยภาพรวมสมาชิกที่เป็นตัวแทน เห็นด้วยกับการดำเนินงานด้านกระบวนการผลิตในระดับปานกลาง ส่วนสมาชิกทั่วไปและสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยในระดับมากแสดงให้เห็นว่าสมาชิกมีความเข้าใจในการดำเนินงานด้านกระบวนการผลิตไม่ตรงกัน ต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อให้กระบวนการผลิตดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ วิทยา จันทะวงศ์ศรี (2547 : 74) ได้สรุปว่า การผลิตที่ดี ควรเป็นการผลิตที่ตรงกับเป้าหมายที่วางไว้ การผลิตในชุมชนหากเป็นการผลิตที่อาศัยวัตถุดิบที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น จะทำให้ต้นทุนอันเกิดจากการจัดหาวัตถุดิบลดลง จึงต้องพิจารณาว่าชุมชนของตนมีความได้เปรียบในการผลิตสินค้าใด รวมถึงความได้เปรียบในทักษะการผลิตด้วย และจำเป็นต้องคำนึงถึงการผลิตในระยะยาวด้วย ต้องคิดค้นหาสิ่งที่สามารถทดแทนกันได้ และวางแผนระยะยาวในการสนับสนุนให้มีการผลิตวัตถุดิบภายในชุมชนให้มากขึ้น

(2) การจัดการผลผลิต โดยภาพรวมสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยกับการจัดการผลผลิตในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานด้านการจัดการผลผลิตให้ดียิ่งขึ้น ทั้งในเรื่องของการพัฒนาการผลิตที่

หลากหลาย การออกแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย การจัดเก็บสินค้าอย่างเป็นหมวดหมู่ การขนส่งสินค้าที่เหมาะสม และสินค้าได้รับการรับรองคุณภาพและมาตรฐานตามที่กำหนด สอดคล้องกับผลการวิจัยของรัฐพล ภัทรคุณพิทักษ์ (2548:60) ที่พบว่าการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์กลุ่มถือว่าเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ความมีคุณภาพและได้มาตรฐานของผลิตภัณฑ์ รวมถึงความสวยงามและดูดีของผลิตภัณฑ์ ถือว่าเป็นความสำคัญในลำดับแรกของการผลิต

3) ด้านการตลาด

โดยภาพรวมทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า

(1) การตลาด โดยภาพรวมทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไปและสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยกับการดำเนินงานด้านการตลาดในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาทั้งในเรื่อง การวิเคราะห์ความต้องการของสินค้าทั้งภายในและนอกชุมชน วิธีการจัดบันทึกรายละเอียดคำสั่งซื้อของลูกค้า วิธีการกำหนดราคาสินค้า การพัฒนาช่องทางการจำหน่ายสินค้าให้มีความหลากหลาย เนื่องจากการตลาดเป็นปัจจัยที่สำคัญและสัมพันธ์กับปัจจัยการผลิต สอดคล้องกับผลการศึกษาของวิทยา จันทะวงศ์ศรี (2547:74-75) ที่พบว่า กิจกรรมด้านการตลาดทั้งในส่วนของการตั้งราคาที่เหมาะสม การจัดการในเรื่องของตัวสินค้าให้มีสินค้าเพียงพอต่อความต้องการและได้มาตรฐานที่ตลาดต้องการ การมีสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดเก็บสินค้า และพิจารณาถึงต้นทุนที่จะเกิดขึ้นจากการขนส่งในการดำเนินการตลาด ล้วนแล้วจะเป็นประโยชน์ที่จะเกิดกับการดำเนินงานของกลุ่มทั้งสิ้น

(2) การส่งเสริมการตลาด โดยภาพรวมทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยกับการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการตลาดในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่ากลุ่มต้องพัฒนาและปรับปรุงการส่งเสริมการตลาดให้ดียิ่งขึ้น ทั้งในส่วนของการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าผ่านสื่อต่างๆ การส่งเสริมการบริโภคสินค้าของกลุ่มภายในชุมชน การเปิดโอกาสให้แหล่งผลิตสินค้าของกลุ่มเป็นที่ศึกษาดูงาน การสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆที่เป็นการส่งเสริมการตลาด การปรับปรุงและพัฒนาส่งเสริมการตลาดอย่างต่อเนื่อง การศึกษาแนวโน้มการตลาดของสินค้าในอนาคต สอดคล้องกับผลการศึกษาของรัฐพล ภัทรคุณพิทักษ์ (2548:55) ที่พบว่า ส่วนหนึ่งของความสำเร็จในการประชาสัมพันธ์กลุ่ม คือการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่นๆ ช่วยในการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการนำสินค้าไปจำหน่ายยังสถานที่ต่างๆก็ถือเป็นการประชาสัมพันธ์กลุ่มด้วย

4) ด้านการเงิน

โดยภาพรวมทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวม เห็นด้วยกับการดำเนินงานด้านการเงินในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า

(1) **การระดมทุน** โดยภาพรวมทั้งสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยกับการระดมทุนในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่ากลุ่มต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุงการระดมทุนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งในส่วนของประมาณการจำนวนเงินทุนที่ต้องใช้ในการผลิต การระดมทุนจากสมาชิกอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของ วิทยา จันทะวงศ์ศรี (2547 : 77) ที่พบว่า การไม่สามารถระดมทุนจากชาวบ้านได้เพียงพอ ทำให้ชุมชนต้องเริ่มทำกิจกรรมด้วยการกู้ยืม โดยเฉพาะการกู้ยืมนอกระบบ จะทำให้ธุรกิจมีหนี้สะสมเพิ่มมากขึ้น ไม่สามารถคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยได้ ทำให้ต้องเลิกกิจการไป นอกจากนี้การวางแผนโครงการที่ต้องใช้เงินทุนที่มากเกินไปนั้น จะทำให้วิสาหกิจชุมชนนั้นประสบปัญหาเร็วขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษางบประมาณที่จะใช้ในโครงการอย่างละเอียด และต้องมีความมั่นใจได้ในแหล่งที่มาของเงินทุน

(2) **ระบบบัญชีการเงิน** โดยภาพรวมสมาชิกที่เป็นตัวแทนเห็นด้วยกับการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบบัญชีการเงินในระดับปานกลาง ส่วนสมาชิกทั่วไปและสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยในระดับมาก อาจเนื่องมาจากสมาชิกที่เป็นตัวแทนมีความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานในระบบบัญชีการเงินที่ไม่ตรงกัน การที่สมาชิกที่เป็นตัวแทนเห็นด้วยในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าระบบบัญชีการเงินต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ทั้งในส่วนของกำหนัดแผนการใช้จ่ายเงินและการกำหนดระเบียบการใช้จ่ายเงินอย่างชัดเจน การจัดทำหลักฐานทางการเงินและบัญชีอย่างเป็นระบบ การลงบัญชีรายรับรายจ่าย และการปิดบัญชีประจำวัน การตรวจสอบรายงานการเงินประจำเดือนและประจำปีอย่างสม่ำเสมอ

2.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

2.3.1 ด้านการบริหารจัดการ ในรายละเอียด ทั้ง 6 ประเด็น

1) **การวางแผนดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน** พบว่าส่วนใหญ่กลุ่มมีปัญหาเรื่องการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มไม่ชัดเจน นั่นอาจเป็นเพราะว่า คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความรู้หรือทักษะในด้านการวางแผนน้อย ขาดการฝึกฝนจึงไม่มีความชำนาญทำให้ไม่สามารถวางแผนการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน

2) **การบริหารจัดการคณะกรรมการ** พบว่าส่วนใหญ่กลุ่มมีปัญหาในเรื่องของคณะกรรมการยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างแท้จริง นั่นอาจเป็นเพราะว่า คณะกรรมการบางส่วนมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้อย ไม่ได้รับการ

ถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง หรือยังไม่ได้นำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการบริหารจัดการอย่างเต็มความสามารถ

3) *การบริหารจัดการสมาชิก* พบว่าส่วนใหญ่กลุ่มมีปัญหาในเรื่องของสมาชิกขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม นั่นอาจเป็นเพราะว่า สภาพพื้นที่ทำการวิจัยมีความหลากหลายทางชีวภาพ สมาชิกมีทางเลือกอื่น ๆ ในการประกอบอาชีพมากมาย ทำให้แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มลดลง

4) *การจัดสรรผลประโยชน์* พบว่าส่วนใหญ่กลุ่มมีปัญหาในเรื่องการกำหนดวิธีการจัดสรรผลประโยชน์ไม่แน่นอน นั่นอาจเป็นเพราะว่า กลุ่มยังไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม หรือหากมีการกำหนดขึ้นแล้วแต่ไม่ได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นทุกครั้ง

5) *การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร* พบว่าส่วนใหญ่มีการนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มน้อย นั่นอาจเป็นเพราะว่ากลุ่มยังไม่เห็นความสำคัญของข้อมูลข่าวสาร และยังไม่เห็นผลว่าการนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินงานกลุ่มได้อย่างไรบ้าง หรือกลุ่มไม่รู้วิธีการนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ประโยชน์

6) *การประเมินผล* พบว่าในบางกลุ่มมีปัญหาเรื่องหลังจากการประเมินผลการดำเนินงานขาดการปรับปรุงแก้ไข นั่นอาจเป็นเพราะว่า กลุ่มยังไม่ให้ความสำคัญกับการแก้ไข ปัญหาที่พบหลังจากการประเมิน ไม่คิดว่าเป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วนที่ควรได้รับการแก้ไข

2.3.2 ด้านการผลิต เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า

1) *กระบวนการผลิต* พบว่ามีปัญหาเรื่องขั้นตอนกระบวนการผลิตไม่ชัดเจน นั่นอาจเป็นเพราะว่า กลุ่มไม่ได้กำหนดขั้นตอนวิธีการผลิตที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ใช้เพียงการบอกกล่าวเป็นคำพูดเท่านั้น

2) *การจัดการผลผลิต* พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการผลิตสินค้าไม่ต่อเนื่อง นั่นอาจเป็นเพราะว่า ขาดการวางแผนการผลิตที่ดี หรือขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิต

2.3.3 ด้านการตลาด เมื่อพิจารณาในรายละเอียด

1) *การตลาด* พบว่ากลุ่มมีปัญหาในเรื่องการวิเคราะห์ทิศทางการตลาดของสินค้านั้นอาจเป็นเพราะว่า กรรมการหรือสมาชิกมีทักษะและประสบการณ์เกี่ยวกับการวิเคราะห์การตลาดน้อย

2) *การส่งเสริมการตลาด* พบว่ากลุ่มยังขาดการประชาสัมพันธ์ นั่นอาจเป็นเพราะว่า กลุ่มไม่มีการพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆที่หลากหลาย

2.3.4 ด้านการเงิน เมื่อพิจารณาในรายละเอียด

1) การระดมทุน พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มมีปัญหาเรื่องการระดมทุนเพิ่มเติม นั่นอาจเป็นเพราะว่า สมาชิกได้รับผลตอบแทนน้อย ยังไม่เห็นความสำคัญของการร่วมระดมทุน เพื่อดำเนินกิจกรรมหรือขยายกิจกรรมของกลุ่ม

2) ระบบบัญชีการเงิน พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มมีปัญหาเรื่องสมาชิกยังไม่ทราบสถานะทางการเงินของกลุ่ม นั่นอาจเป็นเพราะว่า กรรมการไม่ได้ชี้แจงให้สมาชิกทราบ หรือไม่มีการรายงานสถานะทางการเงินอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร จึงทำให้สมาชิกรับทราบไม่ทั่วถึง

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ด้านการบริหารจัดการ เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ทั้ง 6 ประเด็น

1) ผลการศึกษาการวางแผนดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่าส่วนใหญ่กลุ่มมีปัญหา เรื่องการวางแผนดำเนินงานของกลุ่มไม่ชัดเจน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนในการปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยกลุ่มควรมีการถ่ายทอดแผน ชี้แจงและแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิก

2) ผลการศึกษาการบริหารจัดการคณะกรรมการ พบว่าส่วนใหญ่กลุ่มมีปัญหาในเรื่องของคณะกรรมการยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนในการปรับปรุงคณะกรรมการเมื่อครบวาระที่กำหนด และควรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้นำอย่างต่อเนื่อง

3) ผลการศึกษาการบริหารจัดการสมาชิก พบว่าส่วนใหญ่กลุ่มมีปัญหาในเรื่องของสมาชิกขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนในการปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยการปลูกฝังจิตสำนึกให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกลุ่มร่วมกัน และมีส่วนรับผิดชอบต่อกันร่วมกัน

4) ผลการศึกษาการจัดสรรผลประโยชน์ พบว่าส่วนใหญ่กลุ่มมีปัญหาในเรื่องการกำหนดวิธีการจัดสรรผลประโยชน์ไม่ชัดเจน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนในการปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยมีการกำหนดวิธีการจัดสรรผลประโยชน์ และค่าตอบแทนร่วมกัน

5) ผลการศึกษาการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร พบว่าส่วนใหญ่มีการนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มน้อย ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้มีการ

กำหนดการประชุมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกทุกเดือน และควรมีการนำความรู้และเทคโนโลยีที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่ม

6) ผลการศึกษาการประเมินผล พบว่าในบางกลุ่มมีปัญหาเรื่องขาดการประเมินผล การดำเนินงานประจำปีอยู่บ้าง ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้กำหนดให้มีการประชุมประจำปีเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา และนำปัญหาที่พบส่วนใหญ่มาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

3.1.2 ด้านการผลิต เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า

1) ผลการศึกษากระบวนการผลิต พบว่ามีปัญหาเรื่องขั้นตอนการผลิตไม่ชัดเจน และขาดการป้องกันความผิดพลาดในกระบวนการผลิต ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้จัดทำขั้นตอนการผลิตพร้อมมีภาพประกอบที่ชัดเจน และให้มีการควบคุมคุณภาพการผลิตทุกขั้นตอน

2) ผลการศึกษาการจัดการผลผลิต พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการผลผลิต และการผลิตสินค้าไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้มีการกระจายผลผลิตของกลุ่มออกสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอ และควรมีการติดตามผลผลิตคงเหลืออย่างสม่ำเสมอ

3.1.3 ด้านการตลาด

1) ผลการศึกษาการตลาด พบว่ามีปัญหาในเรื่องการวิเคราะห์ทิศทาง การตลาดของสินค้า และการสำรวจความต้องการของลูกค้ามีน้อย ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้มีการร่วมวิเคราะห์และกำหนดกลยุทธ์การตลาดที่ชัดเจนอย่างต่อเนื่อง โดยดูจากข้อมูลความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ

2) ผลการศึกษาการจัดการผลผลิต พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการผลผลิต และการผลิตสินค้าไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้มีการกระจายผลผลิตออกสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอ และควรมีการติดตามผลผลิตคงเหลืออย่างสม่ำเสมอ

3.1.4 ด้านการเงิน

1) ผลการศึกษาการระดมทุน พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องการระดมทุนเพิ่มเติม และขาดการสนับสนุนทางการเงินจากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นควรมีการเปิดโอกาสให้เพิ่มหุ้นเป็นประจำทุกปี และเปิดรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) ผลการศึกษาระบบบัญชีการเงิน พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มมีปัญหาเรื่องสมาชิกยังไม่ทราบสถานะทางการเงินของกลุ่ม และการจดบัญชีรับจ่ายไม่สม่ำเสมอ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินหรือแจกเป็นเอกสารให้กับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนต่อการดำเนินงาน ในพื้นที่อื่นๆ เพื่อทราบความคิดเห็นของสมาชิกว่าเห็นด้วยกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับใด เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า โดยภาพรวมสมาชิกที่เป็นตัวแทน สมาชิกทั่วไป และสมาชิกโดยรวมเห็นด้วยในระดับปานกลางกับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการเงิน ซึ่งในพื้นที่อื่นๆความคิดเห็นของสมาชิกต่อการดำเนินงานอาจแตกต่างไปจากนี้ เพื่อนำผลที่ได้มาประกอบการวางแผนการส่งเสริมวิสาหกิจอย่างเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ต่อไป

3.2.2 ควรศึกษาความต้องการการสนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่มมีความต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆที่แตกต่างกัน เพื่อนำผลมาพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานตามภารกิจที่กำหนดอย่างเหมาะสมและตรงกับความต้องการของกลุ่มต่อไป